

Zeitschrift: Museum Helveticum ad juvandas literas in publicos usus apertum

Herausgeber: Litteris Conradi Orellii et Soc.

Band: - (1748)

Heft: 11

Artikel: Epistola Caroli Molinaei de fatis suis

Autor: Molinaeus, Carolus

DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-394631>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 17.07.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

* EPISTOLA
CAROLI MOLINAEI
de Fatis suis.

Clarissimo & eruditissimo Doctori,
D. HENRICO BULLINGERO,
Ecclesiæ Tigurinæ Pastori fidelissimo,
CAROLUS MOLINAEUS S. D. P.

Dum apud D. Maurum Museum, Gallorum Regis apud Helvetios legatum, Basileæ agerem, is circa initum Augusti tuas ad se literas mihi ostendit, quibus librum meum *contra abusum Curiæ Romanæ & Paparum summa cum voluptate legisse significabas*, mihi etiam salute adscripta. Multum certe latussum, quippe qui & sanctis libris tuis, tum *de Origine Erroris*, tum in *Acta Apostolorum & Epistolas Pauli*, Parisiis profecero. Sed in tuorum albo nominatim venisse magno & honori & gaudio mihi suit. Ex tunc ad te desiderabam scribere; sed partim deerat, qui literas deferret, partim festinabam librum eundem recognoscere, & cum non parvo & acri auctario, Michaeli Isingrinio (quem ut audivi absolvisse, ad eum scripsi ut unum nomine meo tibi daret auctor, quem εἰς μνημόσυνον suscipias te rogo)

Tom. III.

E e

excus-

* Ineditam hanc Epistolam ex αὐτογράφῳ excerptam debes B. L. liberali in promovendas litteras atque Historiam litterariam studio Viri Clarissimi J. JACOBI SIMLERI, Collegii Alumn. Ephori dignissimi.

excudendum dare, Gallicis, defunctorie quidem,
 sed significanter, in gratiam Germanorum, Latini
 factis: Quo ante finem Augusti absoluto &
 typographo in præsentia clarissimi & eruditissimi
 Jureconsulti D. Bonifacii Amerbachii (qui officiosime & amicissime mihi sæpe adfuit) tradito, dis-
 cessi. Humanissime quidem & honorificentissime
 initio Julii exceperunt me D. Præfecti, Consules,
 Rector & Professores Basilienses, (quod tantum be-
 neficium mihi nunquam memoria excidet) mihi-
 que, ne diutius in hospitio starem, locum apud
Grynaeum delegerunt, quo ingressurus eram, nisi
 D. Maurus Legatus me domi suæ excepisset. Ubi
 veteris amicitiae & officiorum memor (siquidem
 ante viginti annos Juris praxisque pleraque docu-
 menta audierat) ut fratrem liberalissime nimisque
 splendide tractavit. Sed eo animo sum, ut ma-
 lim deterius habere, quam amicorum beneficen-
 tia abuti. Consideravi enim notum esse in aula
 & in Gallia, me jam sesquimensem apud Lega-
 tum agere, & id quidem eatenus sine offensione:
 sed deinceps forsitan fore invidiam aliquam apud Re-
 gem Gallum, Cardinales & Papisticos suos præfa-
 to Legato inuri, si diutius apud eum manerem.
 Non tam propter Legatum novum Papisticum, ur-
 gentem cum Sorbonicis erga Regem reversum con-
 tra me decerni, & lege agi, quam propter librum
 recognitum & acrius auctum: Ne videlicet ca-
 lumniarentur D. Legatum me in his fovere, do-
 mique suæ deteriora a me facta & edita esse. Hanc
 tamen causam non dixi D. Mauro, sed aliam,
 quæ etiam vera erat, nempe operæ pretium esse,
 ut occulte Parisios peterem, familæ rebusque do-
 mesticis consulturus. Tam repente inde (de con-
 jura

juratione Cardinalium certior factus) me proripue-
ram , ut paratum cum amicis prandium omittere
necessæ fuerit. Itaque ad finem Augusti (priore,
quo veneram itinere , jam parum tuto) per Hel-
vetiam , Lausannam , Genevam celeri itinere Pa-
risios transvectus, noctu domum solus (equis ho-
spitio relictis , quo me subtrahere liceret , si fors
domus occupata esset) improvisus ingressus , omnia
perturbata & periculis gliscientia inveni. Uxor ru-
musculis clam variis locis depositis apparitores ir-
rupturos expectabat. Audierat enim , Regem Legato
Papistico , Sorbonicis , & Cardinale Lotharingo mihi
nunc infestissimo , Bruslardo quoque cum advocatis
suis auditis , negotium ad se mense Majo evocatum ,
ad Senatum Parisiensem remisisse , & jussisse con-
tra me , extra ordinem , reorum more procedi.
Erat autem in animo , bonorum saltem quadrante
divendito , uxorem & tres liberos cum parte li-
brorum evehere : sed prorsus *ἀδύνατον* fuit. Nec
enim palmum unum terræ vendere licuisset , &
multo minus de aliis redditibus. De mobilibus au-
tem (ut res erat) mille libras elicere non potuisset.
Filia unica febre laborans evehi non poterat , eti-
amsi licuisset. Nec celari in ea peristasi familiæ
exitus potuisset , & omnia prædæ magis patuis-
sent. Tertiam tantum librorum partem seposui ,
ut ad me ocyssime mitterentur , una cum lucu-
brationibus meis ἐις ἐπανόρθωμα τῇ νομίμῃ & in
consuetudines , quæ jam in aliam domum , ut tu-
tius essent , translatæ erant. Nuntiabant amici
adventum meum in urbem innotuisse adversariis ,
& sub lucem & noctem exploratores circuire vi-
cos domui vicinos. Mutatis vestibus in ipso me-
ridie domum solus egressus extra portam equis con-

scensis redii , biduo quidem festinans , sed die tertio febris , qua Parisiis correptus fueram , equitantem adeo afflixit , ut in quodam Castro seorsim ab itinere quatuor dies decumbere coactus fuerim : Et deinceps unum vel alterum diem equitans , duobus aut tribus quiescendum erat , seorsum tamen ab hospitio domibus amicorum exceptus , etiam quos nunquam antehac noveram , qui me favore Evangelii officiosissime tractaverunt . Multos undique in Gallia noveram Verbo Dei faventes , sed adhuc ultimo hoc reditu plures alios agnovi , usque adeo Gallia Dei beneficio undique fere Christianis aspersa est , tam ex nobilibus per agros , quam ex Præfectis Juri dicundo & honoratioribus civibus per oppida . Plures mihi castra locaque semota & tuta obtulerunt , ut ob adversam valetudinem hyemem libris eo evectis transigerem . Sed nolui . Non metu hostium , sed ut cum amicis jam Parisiis decretum exequerer , videlicet ut ad te tuosque , doctissimos & humanissimos viros , Tigurum contenderem . Inveni Lugduni (in medio inimicorum , videlicet Cardinalis Turnonii , Matthæi Orys inquisitoris , a quo , vel ejus vices gerente , tanquam ab abusu , appellaveram , quia a Papa suoque Consistorio ius sus est in me scribere , nec non Cleri) qui mox hospitio abreptum in aliam domum transtulerunt : Et die tertia , interim enim Medicis utendum erat , ante lucem ad ripas una , nunc altera cimba trans leucam ab urbe emiserunt , ubi inventis equis die tertia huc veni . Scriperunt etiam amici e Lugduno literas ad te & alios præcellentes Viros Tiguri , quas dederunt cuidam Germano Scaphulæ civi , qui mox me secutus Tigurum deducturus erat

erat. Ego vero hic illectus ab amicis , & deter-
ritus ob instantiam itineris & aëris timui istuc ire,
nonsolum propter recentem valetudinem (a qua
tamen etiam in ipso itinere Dominus me liberavit,)
sed magis propter triplicem hyemem , videlicet
ætatis , (quippe qui jam unum & quinquagesi-
num annum excessi,) loci & temporis. Si ad-
huc in Augusto vel medio Septembri fuisset ,
omnino Tigurum adivissem , tuique videndi & sa-
lutandi desiderium mihi satis urgens & justa caussa
fuisset. Sed qua die hinc digrediebatur Germanus
ille , irruentem videns imbreū hyemalem , timui
ne rursus ob longum iter in valetudinem inciderem ,
dispendio temporis , mihi semper , sed nunc ma-
xime , carissimi : Tantum enim mihi supersunt
aliquot anni vigentis ætatis & sensuum , sed su-
gientes , ut *Flaccus* ille ait : Quos proinde parci-
us curare oportet , eoque magis , quod Ecclesiæ
juvandæ , & inimicis , si opus sit , confutandis ,
librisque edendis impendere statui. Triginta totos
annos officium advocationis Parisiis exercueram ,
quando ibi bellum papisticum contra me exarsit.
Multos libros tam in *Consuetudines* , & *stylum fo-*
rensem , quam in *Jure* edidi. Ad hæc nonsolum
externæ , sed multo magis Christianæ Reipublicæ
inservire tandem cupiebam. Itaque arrepta occa-
sione de *bello Henrici II. contra Julium III.* suscep-
to scripsi , & per totam Galliam evulgavi : *Contra*
abusus Curiae Romanae & Paparum multo efficacius
certo quam putaram : Domino incrementum dan-
te , & laboribus meis in afflictionibus benedicen-
te : Nunquam enim fuit in Gallia liber acceptior ,
nec cupidius emtus aut lectus , etiam ab his , qui
Papisticis erroribus detinebantur , exceptis Papæ

conjuratis duntaxat. Prima aggressio fuit ad finem Martii ; Vocatus , coram Regis advocatis exstimulatis a Sorbona , quæ eis librum cum atrocibus querelis dederat , illico comparui , agnovi. Rogatus (agnoscebant enim sese meos fuisse discipulos , & quantum poterant , mihi deferebant) Epistolam Gallicam detrahere , ut sedaretur *Lysetus* , qui clamabat , adversus librum suum factam ; Recusavi , dicens omnino velle me a Rege eam legi. Sed jam Rex in castris eam audierat , opera & solitudine Legati illius a Latere , qui , Romam repetens per Lugdunum , excitus ab infesto & adversario mihi Clero (pro pauperibus enim & Ptochotrophio Lugdunensi contra ditem clerum illum) Advocatus fueram , quæ caufsa ut eos avarissimos multum urebat , ita mihi insensissimos reddidit , & comminati sunt , se meis libris insidiaturos , quod gnaviter fecerunt , alioqui ter aut quater liber excusus aut divenditus fuisset , priusquam inimici experti fuissent) comparatum librum unum cum atrocibus querelis ad Regem miserat , qui initio irritatus , audita epistola Gallica , pacatus fuit , ut unus , qui in eo consilio Regis aderat , mihi significavit. Redeundo ad Regios advocates addidi me non vidisse librum *Lyseti* , quod si male scripserit , sibi ipsi exedundum esse. Rursus monuerunt Sorbonam valde irritatam , proinde opus esse , ut illos adirem , & quosdam articulos , quos notarant , de libro demerem , vel alias cum eis concordarem , ut placarentur , alioqui pertinacissime aggressuros , meque ad minimum in sinistram opinionem erga Regem timidum & superstiosum (sic enim alter eorum loquebatur) adducturos , meque consequenter amissurum gratiam , quam

quam erga Regem & Proceres acquisiveram, spemque futurorum honorum & dignitatum. Negavi me Sorbonicos aditum, nec in gratiam aut infestationem eorum quicquam detracturum; sed si quas haberent rationes, darent, ut si validæ essent, sumtibus propriis me corrigerem, & libenter ab iis didicisse profiterer. Alioqui me disputationi publicæ offerebam. Ceterum veritatem omnium gratiæ, & odio, etiam Regio, præclaturum, manifestumque esse, adversarios ipsos seditosos esse & Regis inimicos, ut qui potestati illius legitimæ, per me assertæ, fucis & præstigiis suis detrahere niterentur. Sic dimissus fui, postquam alter ille ex advocatis Regiis, seorsim, sed coram tribus aut quatuor ajebat, se librum a *Mailardo* Sorbonista correptum legisse, verumque & Christianum suo judicio esse, solisque superstitionis odiosum. Mense Aprili sequenti quietem habui, plaudentibus omnibus fere advocatis, & majori parte senatus. Liber interim avidissime ubique comparabatur & legebatur, sed discrucianabantur impia & inulcerata capita Sorbonæ undique laborantis, nec proficientis: Non enim erga Regem in aula, nec apud Senatum favorem contra me invenerunt; sed tandem apud solum Cardinalem Borbonum, quem Rex Parisiis Proregem statuerat. Interim tamen saepe adibant & inturbabant Senatum magnis & infestis clamoribus, sed clamoribus furiosis duntaxat. Jussi dicere articulos, quos hæreticos censerent, clamabant, totum, totum plusquam hæreticum & cum auctore exurendum. Jussi duobus arrestis, in eorum præsentia datis, dare speciatim articulos erroneos & hæreticos, & interim vetiti clamare

in genere, & quicquam attentare, parere noluerunt. Dicunt enim, se in ea re, nec Regis, nec Senatus, sed solius Papæ subditos esse. Nec abs re, cum illius solius negotium agant. Erant tamen pauci ex eorum collegio mecum sentientes. Audivi a quodam Senatore, qui se vidisse & audivisse dixit, cum mense Aprili in secundo congressu venissent Sorbonici, in magna, circiter triginta, multitudine (Eis enim objectum fuerat, quod essent tantum sex vel septem clamatores) fuisse tres, qui clara voce dicerent, se librum legisse, bonumque, verum & utilem invenisse; reliqua turba contrarium vociferante. Initio Maji confisi de favore & protectione Cardinalis Borbonii Proregis, contra quam duobus arrestis caustum erat, nec datis speciatim, ut jussi erant, articulis, cœperunt in suis concionibus in me & librum rabiose debacchari, populum ad seditionem ciere molientes, quod adhuc ambularem in foro, quod videbatur ire per vicos, sese vel me comburi oportere. Populo his clamoribus impleto, me tanquam jam diffamatum & suspectum die decima Maji personaliter citari faciunt coram uno e suo collegio & factione, vicesgerente dicto *Orys*, inquisitoris fidei. Palam ad gradus Palatii citatus responsionem meam & appellationem tanquam ab abusu ad Regem palam conscribi feci, Citatorem a Palatinis amanuensibus comprehensum, ne discerperetur, erui, eademque hora sero domum repetens, intravi domum Cardinalis Borbonii, ut scirem, quanam mente esset. Is in horto mihi in occursum venit, familiarissime & humaniter colloquens, excusans etiam quæ acrius scripseram. Sed hoc venabatur, ut, quemadmodum in his, quæ juris & professionis

sionis meæ erant, judicem me ut in ea re peritum faciebat, ita permitterem Sorbonicis, in his quæ Theologiam respiciunt, ut in ea re peritos, judices esse: Saltem sinerem eos decernere, nihilque eis in re Theologica responderem, spondens in fide Principis, omnia mihi fore tuta & integra. Ego vero dixi, me ante sequimensem ea de re satis fecisse regiis advocatis, videlicet cedere me rationibus, si validæ offerrentur, alias disputationem publicam subire. Ille urgebat, num Sorbonistas censores & judices in eorum arte agnoscerem? Concessi ita ut tanquam mihi vel cuivis advocate in arte mea (eveniret), cui vel pedaneus judex stare non tenetur, imo vel minimus advocatus contradicere, aut quivis cerdo spernere potest. Cum excandescere inciperet, lenii eum dicens: Princeps es & Prorex, utroque nomine teneris me defendere, quia jura Regis & coronæ propugno. Respondit: Princeps equidem sum, Regemque diligo, sed multo magis Ecclesiam diligo, Ecclesiam, inquam, per quam Reges regnant. Tum ego: Corona Franciæ non dependet ab Ecclesia Romana: Et hoc dicens vocavi turbam, ut accederet & audiret. Tum ille, me relicto, se se proripuit iratus & minitans. Turba me increpuit, quod auderem convocare testes contra Principem. Respondi: Num videtis qualem Proregem habemus, qui plus diligit Papam, Regis hostem, quam ipsum Regem? Simul etiam venabam occasionem, ne is, ut suspectus, partes suas amplius interponere posset. Quidam e turba dixit, non debuisse me cum tali de rebus seriis loqui post cœnam. Liqui eos, dicens, Deus & veritas me protegent. Die sequenti collocutus cum Cancel-

lario Olivario & aliis stricti Consilii, aperuit, me
 visum esse paulo liberius loqui, sed tamen Cardi-
 nalem pacificatum, nihilque esse periculi. Sed
 sentiens brachium seculare (ut vocant), dicto in-
 quisitori, quia comparere nolueram, nec talem
 judicem agnoscere, est (non obstante appellatione
 mea) concessum (*), Cathalanos adii, coram Re-
 gina regente Idibus Maji auditus. Antagonistam
 habui Sorbonæ accusationes ingerentem, quas
 singulatim aperte confutavi, etiam liberius & acrius
 quam scripsisse. Inter cetera accusabar scripsisse,
 Decretales esse erroneas. Ego addidi & ostendi
 hæreticas &c. multis astantibus, & benigne au-
 diente Regina, quæ suscepto libello (quo omnia
 ad ipsum Regem referri petebam) die quarto in
 consilio præsedit, & quicquid petii obtinui, ap-
 pellationem meam evocatam; omnes judices sive
 papales, sive episcopales, sive seculares (ut vo-
 cant) & senatum ipsum interdictos; ipsi Regi re-
 verso & instructo cognitione reservata; addito
 etiam, ne interim molestarer nec familia mea,
 sive occasione contentorum in libro, sive aliunde,
 religionis ergo. Cum hæc aguntur, dederam Pa-
 risiis excudendum libellum, *in cauſam Landgravii*
Hessi. In quo obiter, sed aperte Protestantum
 religionem defendo, fidemque & constantiam
 Ducis Saxonis nominatim refero & laudo. Is li-
 bellus me Cathalanis existente venundari cœpit &
 circumferri per medium palatium. Quod ut qui-
 dam Sorbonici contra me solicitantes audierunt,
 non inspecta re currunt ad suum Cardinalem, &
 prandenti irrumpunt, clamantes ejus autoritatem
 flocci-

(*) Hic aliquid vitii subesse non obscurum, sed quomo-
 do sanari possit non perinde apertum est.

floccipendi, quod contra quam juss erat liber ille impius, contra abusus, palam veniret. Remittit ad Bruslardum. Dicunt ab eo se negligi (quoniam contra me ad Regem profectum Senatus interim nihil decernere volebat): Evocatur etiam a prandio Bruslardus, & increpatur a Cardinali. Ait, se cavis se, ne veniret. Convincitur testimonio Sorbonicorum, qui testificabantur, se vidisse & audisse librum illum palam vendi. Mittuntur apparitores. Invenitur alium novum & parvum libellum esse: Sed qui apertius pungat, si inspexissent. Reversus mox programma regium significari facio Inquisitori, Sorbonistis & Senatui. Fendet Cardinalis Borbonius & minatur, se saltem in custodiam usque in adventum Regis me conjecturum. Monitus ab amicis, quorum nonnulli circa eum sunt, me subduco ad duodecim vel quindecim leucas Gallicas, in domibus nobilium christianis quindecim dies delitescens. Interim uxor rursus in aulam mittit, & habet literas subscriptas manu Reginæ & Margaritæ Franciæ. Et sic Cardinalis ille siluit. Itaque redeo, & alios quindecim dies sum frequens in palatio, more solito, omnibus congratulantibus donec Cardinalis Lotharingus, dicens se habere nutum Regis, ut contra me lege ageretur, persuadet Sorbonicis, ut arrestis Senatus pareant, dando in me articulos particulatim. Quanquam autem in Senatu, quoties coactus fuit, non modo sanior, sed etiam major pars a me steterit, ita ut quidam e praesidiis non solum ore aperto laudaverit; sed etiam censuerit, me magno honore & officio praesidis ob id operis dignum: tamen cum extra ordinem, ut in criminosum agitur, non cogitur Senatus,

sed

sed tantum vocantur aliquot pauci delecti, indo-
 cti, sanguinarii. Per hos volebant appellationem
 meam judicari, & per articulos Sorbonæ ad ignem
 damnari, idque triduo confici, ut Rex (si Ger-
 mani conquererentur) caussari posset se ignorasse.
 Monitus tum a quibusdam e Sorbona, quibus fa-
 cinus displicebat, tum ab aliquibus Senatoribus,
 quin etiam oblique ab ipsis Regiis advocatis, qui
 me nunc vocantes, nunc adeentes cum diris mi-
 nis, dicentes sibi necessum esse ad ignem conclu-
 dere, si vel tantillum a Sorbonicis dissentirem, sa-
 tis præsens periculum indicabant, sed tam brevi
 tempore ut rebus domesticis nequiens consulere,
 magno itinere per Lotharingiam Basileam venerim.
 Illico Regi, Reginæ, Connestabili, & aliis caussam
 abitus scripsi, ad publicam disputationem, Rege
 reverso me offerens. Libellum illum primo Ge-
 nito Landgravii dicatum eidem per apparitorem
 Basiliensem in castra misi. Sperabam enim Princi-
 pes Germaniæ caussam meam adjuturos, ut etiam
 fecissent, nisi (Rege Gallo cum utroque Antichristo
 fœdus habente, nefando Cardinalis Lotharingi &
 Connestabilis consilio) res aliter cecidisset. In
 ipso vero Regis primo consilio Cathalanis dixerunt
 mihi primores consilii, victoriam esse in manibus,
 si abessent Cardinales, vel Regem non possiderent.
 Mihi tamen (incaute favendo) nocuerunt, nimis
 securum reddentes, tum Reginæ, tum ipsorum
 favore, ita ut latens periculum prævidere non po-
 tuerim, priusquam capiti impenderet. Alioqui
 si prævidisssem fore ut nec publicam disputationem
 obtinerem, parte bonorum mature vendita fami-
 liam simul eduxisset. Nunc non solum familia,
 non solum advocationis (quæ nunc laborum so-

latum

latium esse poterat) exercitio, sed etiam bonis privatus sum. Nec adhuc parum mea refert, si triente librorum nuper Parisiis selecto frui liceat, ut residuos fugientis ætatis annos in obsequium Ecclesiæ impendam. Multa quidem tuta & semota-castra in Gallia mihi sunt oblata, ut mihi ipsi philosophari nullo sumtu licuisset. Sed malui remotius etiam sumtibus uxoris & liberorum agere, quam suscep tam pugnam intermittere. H abes nimis longam tragœdiam. Sed tibi (qui est candor tuus, & perpetuus in Ecclesia promovenda Zelus) cui summe volupe fuit prolixior em librum, ut pote pleraque nisi ad demulcendos & expurgiscendos Gallos pertinentia continentem legere, non erit injucundum hæc legere. Nuper ad principes Præfectos & Consules Bernenses scripsi, intentiōnem meam aperiens de absolvendo & edendo *παροπλάνω* *Juris civilis* ante complures annos inchoato: Si Lausannæ locum dent; nulla stipendia volo, sed simplicem tantum habitationem, saltem quatuor aut quinque annorum. Nescio si quid decernant. Res est gravior & utilior, quam putent. Nisi scriptionis prolixitate vererer seriatua interrumpere, adderem cauſas, quibus tuam etiam erga dictos Bernenses autoritatem ad id interponeres. Vestræ Reipublicæ hoc splendorē digniores sunt, quam ullæ horum seculorum Monarchiæ. Cum festino, non vacat recordari, si ad Bernenses scripsi de omnium Papalium & Conciliorum Papisticorum decretis dispungendis gallice, latine & germanice, opus inchoatum, sed otium liberum exigens. Ego solitus mea profundere suppudesco, timens ne videar aliena quærere, dum occasionem quæro semel omnia profundendi. Ut

autem

autem intelligas, cur favorem Bernensium sine eorum damno quæram, simplex prætextus favoris eorum plus mihi proficiet, quam quingenta annua. Sic enim fiet, ut fiscus non involet bona relicta, & sic familia non solum ali, sed etiam mihi suppeditare possit, & sensim ita res compонere, ut huc transferri possit, nisi illic Evangelium emergat, alioqui oppressa familia & censu ad extremam servitutem redactus sum. Vale Doctor & Præceptor colendissime, meque in tuorum albo semper adscribito. Genevæ XIV. Octobris 1552.

Deditissimus tuus
Carolus Molinæus, J. D.

Commendari desidero venerando patri D. *Conrado Pellicano*, D. *Bibliandro Πολυτελεὺς καὶ Πολυγλώτων*, & D. *Gualthero*, qui mense Julio me invisit, quem felicis memoriæ D. *Osvaldus Myconius*, Basiensis Ecclesiæ verus & sanctus Episcopus, filium suum (ut ab eo audivi) vocabat.

His scriptis, literas ab amicis Galliæ recepi, actum esse de familia, si aulæ innotesceret, me Genevæ consistere, idque jam notum esse Parisiis, quamobrem familiam in summa esse trepidatione. His permotus Lausannam illico veni, ubi excep-
tus sum domi *Francisci Hottomanni*, docti Jurecon-
sulti, qui etiam congruum studiis & libris locum dedit. Quare ad præcellentissimum Doctorem *D. Wolfgangum Musculum*, & ad amplissimos viros *Nicolaum Zerchintem*, *Petrumque Gironum* Bernam scripsi, mihi non opus esse habitatione, sed sim-
plici favore, quo vel in advocatum vel consilia-
rium aut alias ex suis, sine ullis stipendiis me recipierent. Si etiam in hac parte studia mea Eccle-
siæ juvandæ destinata fovere vellent.

Aliud

* * *

Aliud quoddam ejusdem Icti celeberrimi ad BVLLINGERVM epistolium, in quod aliud agens novissime incidi, ineditum hactenus, ex αὐτογάρω excerptum hic subjicere visum est. J. B.

S. P. Charissime Doctor Ecclesiæ Christi & præceptor, puto te recepisse mea manu scriptas ad finem Julii. Valde incertus eram, An Marpurgi, An Montblegardi concederem. Malebam esse in Academia, si fieri (cum pietatis & studiorum meorum exercitio) posset. Dum Responsum ex Hassia & Francofordia non habeo, agnovi me desiderari a Consiliariis Illustriss. Comitis Georgii, illico de hac re scripsi duci Virtenb. resignans quæ hic habeo. Mox literas recepi e Bituris Do. *Franc. Balduini*, Jurium professoris celeberrimi, qui cupiens Idola fugere, desyderat conditionem Argentinæ. Mox uberius ei consulturus & literis & ore proprio illum commendavi & insinuavi Duci, ut hic mei loco subrogetur & sic Dux sine novo stipendio duos habebit. Illum hic stipendio minore scholæ, & me Montblegar-di stipendio Consiliarii fere subduplo, quo contentus, ut sim in pura Ecclesia & fratres allicere & instruere familiam possim: hac enim si carerem, nollem hic esse in hac fermentata ecclesia. Hoc morbo non laborat ille Balduinus, qui uxore caret, & fermenta & papistica ista spernere imo etiam flagellare & labefactare poterit. Is ante annos 15. primarius meus amanuensis fuit, eum ante 6. annos Bituricensibus professore indigentibus nominavi: Receptus cum laude functus est & fungitur. Semigermanus est, quia Attrebatus. De convulsa publicitus a me promotione papistica 9. Maii

non

non fuerunt calumniæ , sed tantum protestationes contra me, quia primores aulici & Do. Jo. Brentius aderant. Sed In - - 2. 24. Julii , quum caretis amanuensibus , neglexisse scribere in aulam , Princeps jussit ad se perscribi quicquid actum esset, confessionem meam a me subscriptam ei , hac transeunti , die dominica ult. dedi , cuius exemplar hic ad te mitto , manu *Burbundi* scriptum : quum legeris rogo mittas Do. Joanni *Calvino* una cum Literis , ad eum hic etiam inclusis. Alii hic papistæ manifesti & obstinati (& hi minus mali ut etiam ipsi Principi scripsi:) Alii Lutherani , non puri , sed confessionem Augustanam sermonati horrendis pseudadiaphoris , Alii utriusque , Alii nullius Religionis , ut malim moriens familiam meam ubi est , quam hic , relinquere. Cæterum Invidi & papistæ ansam non admittendi Balduni arripiunt , quasi Zuinglianus sit , quia a me nominatus ; puto tamen me effecturum , ut major pars Auditorum illum petat , dicerem omnes , nisi quia factio inimica quosdam seducet. Uxor multos tales amanuenses gallos ad me misit operam & pecuniam perdens , quia nemo unquam transivit Rhenum , sed mox ut ero (Deo dante) Montbleardi , illis abundabo , & opus gallicum in Papatum jam ultra annum intermissum resumam. Tui & Ecclesiæ sanctæ precibus omnia commendo , salutari desiderans Reverendum patrem Do. *Pellicanum* , Do. *Bibliandrum* , Do. *Lavaterum* , Do. *Zwinglium jun.* tuum & vos. Vale , pax & gratia Christi semper tecum sit. Tubingæ 4. Septembr. 1554.

Carolus Molinæus.

Inscr. Pientissimo Ecclesiæ Christi Doctori Do.
Heinrico Bullingerœ , Tigurinæ Ecclesiæ
pastori vigilantissimo.